

25.09.2019

Ärende/43

§ 292

Den av ledamoten Reetta Vanhanen väckta motionen om ökat multiprofessionellt mentalvårdsarbete

HEL 2019-004553 T 00 00 03

Beslut

På förslag av ordföranden bordlade stadsfullmäktige ärendet.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Marja-Liisa Rautanen, stadssekreterare, telefon: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Stadsfullmäktige betraktar den av ledamoten Reetta Vanhanen väckta motionen som slutbehandlad.

Föredragandens motiveringar

Ledamoten Reetta Vanhanen och 26 andra ledamöter föreslår i sin motion att man ska stärka det multiprofessionella mentalvårdsarbetet genom att utöka antalet psykologer vid hälsostationerna.

Stadsstyrelsen hänvisar till social- och hälsovårdsnämndens utlåtande och konstaterar att helheten av mentalvårdstjänster med låg tröskel för vuxna patienter vid Helsingfors social- och hälsovårdssektors primärvård består av hälsostationernas mentalvårdsarbete, sjukskötare med inriktning på mental- och missbrukarvård vid hälsostationerna, mobila akut-, bedömnings- och konsultationsgrupper inom den psykiatriska specialistvården samt psykiatrer som kommer ut till hälsostationerna.

Enligt Helsingfors nya verksamhetsmodell för centraler för hälsa och välbefinnande (THK) är det den arbetstagare som klienten först tar kontakt med som ansvarar för att klienten hänvisas till service och vård. Vid behov utses en kontaktperson för klienten. Kontaktpersonen ska samordna den vård som experterna ger. Experterna arbetar tillsammans och med klienten i olika team och nätverk som är skraddarsydda efter klientens behov. Att man jobbar tillsammans tar sig konkret uttryck i att arbetet antingen sker i en och samma byggnad eller i att man har

ett nätverksbaserat verksamhetssätt, och det förutsätter fungerande kanaler för konsultation.

Mentalvårdstjänsterna i Helsingfors har i enlighet med de riksomfattande rekommendationerna ordnats så att de är graderade. Med andra ord tar man i primärvården hand om lindriga och medelsvåra mentala störningar. Exempelvis är det möjligt att vårda de flesta patienter med lindrig eller medelsvår depression inom primärvården på en hälsocentralläkares och en hälsovårdares mottagning eller av en sjukskötare med inriktning på mental- och missbrukarvård med stöd av en psykiater i en konsulterande roll.

Vid Helsingfors hälsostationers psykiatri- och missbrukartjänster fungerar 36 sjukskötare med inriktning på mental- och missbrukarvård. Klienterna blir hänvisade till sjukskötarens mottagning efter att en hälsovårdare eller en läkare vid hälsocentralen har bedömt vårdbehovet. Också till exempel mödrarådgivningen eller barnskyddet kan hänvisa klienter i vuxen ålder till mottagning.

År 2018 tog sjukskötare med inriktning på mental- och missbrukarvård hand om 13 000 patienter. De sköter lindriga och medelsvåra affektiva störningar och ångestsyndrom, och dessutom hjälper de i livskriser och vid problem förknippade med riskbruk och skadligt bruk av alkohol i ett tidigt stadium. Till sjukskötarnas uppgifter hör också att bedöma körduglighet, göra ADHD-bedömningar och så kallade lindrig avvänjning från sömnmedel och bensodiazepiner. Bedömning och vård av patienter genomförs enligt de nationella God medicinsk praxis-rekommendationerna. Verksamheten innefattar bland annat screeningtester, psyko-
edukation, psykoterapeutisk intervention och vård i grupp. Sjukskötarna har en direkt förbindelse för konsultation av psykiatri- och missbrukartjänsterna, dit de vid behov också hänvisar patienter som behöver specialistvård.

En del hänvisas till webbterapi vid Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt (HUS). År 2018 vårdades 1 112 helsingforsare med IT-psykiatri.

Fiskehamnens, Malms, Dals och Nordsjös akutsykiatriska poliklinikers mobila akut-, bedömnings- och konsultationsarbetsgrupper (förut konsultationsarbetsgrupper för allmänpsykiatri och missbrukarvård) ger hjälp och konsultation överallt vid basservicen, barnskyddet, boendeservicen eller hemma hos klienten inom någon vardag från begäran om hjälp. Arbetsgrupperna står också till tjänst i plötsliga allvariga psykiatriska krissituationer och erbjuder miniinterventioner. De mobila arbetsgrupperna har 42 anställda av vilka nio är psykologer. Mentalvårds- och missbrukartjänsterna har effektiviserat de multiprofessionella arbetsgruppernas verksamhet enligt THK-modellen som stöd för primärvård-

25.09.2019

den: år 2018 vårdade man 3 100 patienter, och från januari till mars 2019 har man gett service åt 1 600 patienter.

Alla hälsostationer erbjuds också stöd av psykiatrer som kommer ut på fältet. År 2018 gav man konsultation för vård av ungefär tusen klienter.

Dessutom stärker staden tillgången på mentalvårdstjänster med låg tröskel inom primärvården tack vare det serviceställe för helsingforsiska unga och vuxna som i augusti öppnas i anslutning till Kvarnbäckens hälsostation (från våren 2020 central för hälsa och välbefinnande). Nya psykologbefattningar kommer att kanaliseras till servicestället. Efter Kvarnbäcken utökas servicen till att omfatta alla hälsostationers klienter, och för verksamheten svarar psykiatri- och missbrukartjänsterna. I planeringen av verksamheten har man tagit vara på Esbos och Vandas modeller för och erfarenheter av anordnande av service. Klienterna kan efter en inledande bedömning hänvisas direkt från servicestället bland annat till kortvarig psykoterapi. Social- och hälsovårdsnämnden har fäst uppmärksamhet vid att resultaten från Kvarnbäcken måste utvärderas nog.

Stadsstyrelsen anser att det är viktigt att behovet av psykologer i Helsingfors bedöms som en del av hälsostationernas mentalvårdstjänster på basis av erfarenheterna av Kvarnbäckens nya verksamhetsställe. Målet är att det ska vara möjligt att få psykosocial vård och diskussionshjälp inom primärvården inom en kortare tid än en månad.

Social- och hälsovårdssektorn har 152 psykologbefattningar (läget 1.4.2019, inbegriper ledande och ansvariga psykologer, innefattar inte nio neuropsykologer), vilka fördelas enligt följande:

- vid psykiatri- och missbrukartjänsterna 62 befattningar
- vid familjerådgivningen och rådgivningens psykologtjänster 58 befattningar
- vid barnskyddet och barnhemsverksamheten 20 befattningar
- vid invandrartjänsterna 7 befattningar
- vid polikliniken för personer med utvecklingsstörning 5 befattningar.

Psykiatri- och missbrukartjänsternas ungdomsstation betjänar som en multiprofessionell enhet med läkare, sjukskötare, en avdelningsskötare, familje- och socialterapeuter, en ledande socialarbetare och handledare samt en psykolog. Man har för avsikt att stärka enheten med en andra psykologs arbetsinsats.

En betydande del av psykologernas arbete består i att utföra psykologiska interventioner, bedömningar och utredningar. Därutöver arbetar psykologerna som en del av det multiprofessionella teamet, bidrar till arbetsgruppen med psykologisk kunskap och med insikt i planeringen,

25.09.2019

genomförandet och evalueringen av vården av klienten. En väsentlig del av psykologernas arbete utgörs också av konsultations-, utbildnings- och utvecklingsuppgifter.

Utöver psykologbefattningarna har sektorn 27 befattningar för psykoterapeuter, som har placerats i arbetet med spädbarnsfamiljer, parterapijästerna och familjerehabiliteringen. Det finns befattningar för åtta familjeterapeuter vid ungdomsstationen och i missbrukarrehabiliteringen för familjer.

Utöver psykoterapeuterna har merparten av de anställda vid psykiatri- och missbrukartjänsterna en utbildning som berättigar till yrkesbeteckningen psykoterapeut eller andra metodutbildningar i psykoterapi i form av yrkesinriktad fortbildning. Exempelvis har över hälften av hälsocentralernas sjukskötare med inriktning på mental- eller missbrukarvård gått en utbildning i kortvarig psykoterapi som staden ordnat, och de övriga har deltagit i olika utbildningar i familjeterapi och kognitiv eller lösningsorienterad psykoterapi. De anställda får fortbildning och arbetshandledning på kontinuerlig basis.

Olika yrkesgruppers kompetens utnyttjas i vården av klienten genom att man verkar i arbetsgrupper som har bildats utifrån klientens behov. Det multiprofessionella sättet att greppa arbetet genomförs så att medlemmarna jobbar i arbetsgrupper, gör pararbete, konsulterar och ger råd till varandra. Det multiprofessionella arbetets arbetsinstruktioner ingår i arbetsenheternas processbeskrivningar, vårdprogram och vårdkedjor samt i introduktionen av arbetstagare. Också de anställdas fortutbildning och arbetshandledning genomförs ofta multiprofessionellt.

Enligt 30 kap. 11 § 2 mom. i förvaltningsstadgan ska stadsstyrelsen förelägga fullmäktige en motion som undertecknats av minst 15 ledamöter.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Marja-Liisa Rautanen, stadssekreterare, telefon: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Bilagor

1 Valtuutettu Reetta Vanhasen aloite

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

25.09.2019

Ärende/43

Beslutshistoria

Kaupunginhallitus 09.09.2019 § 587

HEL 2019-004553 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo valtuutettu Reetta Vanhasen aloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

09.09.2019 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus:

Sanna Vesikansa: Lisätään esittelijän perustelujen 10 kappaleen jälkeen:

"Kaupunginhallitus pitää tärkeänä, että Myllypuron uudesta palvelupisteestä saatavien kokemusten perusteella arvioidaan psykologien tarvetta Helsingissä osana terveysasemien mielenterveyspalveluja. Tavoitteena on, että psykososiaaliseen hoitoon ja keskusteluapuun pääsisi alle kuukaudessa perusterveydenhuollossa."

Kannattaja: Daniel Sazonov

Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti Sanna Vesikansan vastaehdotuksen mukaisesti muutetun ehdotuksen.

26.08.2019 Pöydälle

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveyslautakunta 18.06.2019 § 144

HEL 2019-004553 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon valtuutettu Reetta Vanhasen ym. terveysasemien moniammatillista mielenterveystyötä koskevasta valtuustoaloitteesta:

”Helsingin sosiaali- ja terveystoimialan perusterveydenhuollossa toteutettavan matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen kokonaisuus aikuisikäisille muodostuu terveysasemien mielenterveystyöstä, terveysasemilla toimivista mielenterveys- ja päihdesairaanhoidajista, psykiatrisen erikoissairaanhoidon liikkuvista akuutti-, arviointi- ja konsultaatio-työryhmistä sekä terveysasemille jalkautuvista psykiatreista.

Helsingin uudistetussa terveys- ja hyvinvointikeskus (THK) -toimintamallissa se työntekijä, johon asiakas ensimmäistä kertaa ottaa yhteyttä, vastaa asiakkaan palvelu- ja hoitonohjauksesta. Tarvittaessa asiakkaalle nimetään yhteyshenkilö, joka koordinoi eri ammattilaisten antamaa hoitoa. Ammattilaiset tekevät työtään yhdessä toistensa ja asiakkaan kanssa erilaisissa asiakkaan tarpeiden mukaan räätälöidyissä tiimeissä ja verkostoissa. Yhteisen työn tekeminen konkretisoituu joko yhdessä rakennuksessa tai verkostomaisena toimintatapana ja edellyttää toimivia konsultaatiokanavia.

Mielenterveyspalvelut on järjestetty Helsingissä valtakunnallisten suositusten mukaisesti porrasteisesti eli perusterveydenhuollossa hoidetaan lievät ja keskivaikeat mielenterveyshäiriöt. Esim. valtaosa lievään tai keskivaikeaan depression sairastuneista potilaista voidaan hoitaa perusterveydenhuollossa terveyskeskuslääkärin ja terveydenhoitajan, tai mielenterveys- ja päihdesairaanhoidajan, vastaanotoilla konsultoivan psykiatrin tuella.

Helsingin terveysasemilla toimii myös 36 psykiatria- ja päihdepalvelujen mielenterveys- ja päihdesairaanhoidajaa. Sairaanhoidajien vastaanotolle ohjaututaan terveysaseman terveydenhoitajan tai lääkärin tekemän hoidon tarpeen arvion jälkeen. Myös esim. neuvolasta tai lastensuojelusta voidaan ohjata aikuisikäisiä asiakkaita vastaanotoille.

Vuonna 2018 mielenterveys- ja päihdesairaanhoidajat hoitivat 13 000 eri potilasta. Lievien ja keskivaikeiden mieliala- ja ahdistuneisuushäiriöiden hoidon lisäksi he tarjoavat apua elämänkriiseihin sekä alkoholin varhaisvaiheen riskikäyttöön ja haitalliseen käyttöön liittyviin ongelmiin. Sairaanhoidajien tehtäviin kuuluu myös ajokelpoisuuden arviointi, ADHD-arviot ja ns. lievät unilääke- ja bentsodiatsepiinivieroitukset. Potilaiden arviointi ja hoito toteutetaan kansallisten Käypä hoito -suositusten mukaisesti sisältäen mm. erilaisia seulontatestejä, psykoedukaatiota, psykoterapeuttisia interventioita ja ryhmämuotoista hoitoa. Sairaanhoidajilla on suora konsultaatioyhteys psykiatria- ja päihdepalveluihin, mi-

hin he tarvittaessa myös ohjaavat erikoissairaanhoidon tarpeessa olevat potilaat.

Osa potilaista ohjataan HUSin nettiterapiaan. Vuonna 2018 IT-psykiatriassa hoidettiin 1 112 helsinkiläistä.

Kalasadaman, Malmin, Laakson ja Vuosaaren akuuttipsykiatrian poliklinikoiden liikkuvat akuutti-, arviointi- ja konsultaatiotyöryhmät (aiemmin yleispsykiatrian ja päihdehoidon konsultaatiotyöryhmät) tarjoavat apua ja konsultaatiota kaikkialle peruspalveluihin, lastensuojeluun, asumis- palveluihin tai asiakkaan kotiin muutaman arkipäivän sisällä avunpyynnöstä. Työryhmät auttavat myös äkillisissä vakavissa psykiatrisissa kriisitilanteissa ja tarjoavat lyhytinterventioita. Liikkuvissa työryhmissä on 42 työntekijää, joista yhdeksän on psykologeja. Psykiatria- ja päihde- palvelut on tehostanut moniammatillisten työryhmien toimintaa THK- mallin mukaisesti perusterveydenhuollon tukena: vuonna 2018 hoidettiin noin 3 100 eri potilasta ja tammi-maaliskuussa 2019 palvelua on tarjottu jo 1 600 eri potilaalle.

Myös jalkautuvien psykiatrien tukea tarjotaan jokaiselle terveysasemalle. Vuonna 2018 konsultaatiota annettiin noin 1 000 terveysaseman asiakkaan hoitoon.

Edellä kuvattujen palvelujen lisäksi perusterveydenhuollon matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen saatavuutta vahvistetaan kuluvan vuoden elokuussa Myllypuron terveysaseman (keväästä 2020 alkaen terveys- ja hyvinvointikeskus) yhteyteen avattavalla helsinkiläisten nuorten ja aikuisikäisten palvelupisteellä. Palvelupisteeseen kohdennetaan uusia psykologin vakansseja. Palvelu laajennetaan Myllypuron jälkeen kaikkien terveysasemien asiakkaille ja toiminnasta vastaa psykiatria- ja päihdepalvelut. Toiminnan suunnittelussa on hyödynnetty Espoon ja Vantaan palvelujen järjestämismalleja ja kokemuksia, ja asiakkaita voidaan ohjata alkuarvion jälkeen palvelupisteestä suoraan mm. lyhytpsykoterapiaan.

Sosiaali- ja terveystoimialalla on 152 psykologin vakanssia (tilanne 1.4.2019, mukaan lukien johtavat ja vastaavat psykologit, ei sisällä yhdeksää neuropsykologin vakanssia), jotka jakaantuvat palveluittain seuraavasti:

- psykiatria- ja päihdepalveluissa 62 vakanssia
- perheneuvoloissa ja neuvolan psykologipalveluissa 58 vakanssia
- lastensuojelussa ja lastenkotitoiminnassa 20 vakanssia
- maahanmuuttajapalveluissa 7 vakanssia
- kehitysvammapoliklinikalla 5 vakanssia.

Nuorisoasemalle resursoidaan lisävakansseja vuoden 2019 aikana.

25.09.2019

Ärende/43

Psykologien työstä merkittävä osa on psykologisia interventioita, arvioita ja tutkimuksia. Sen lisäksi he työskentelevät osana moniammatillista tiimiä tuoden työryhmälle psykologista tietoa ja ymmärrystä asiakkaan hoidon suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Keskeinen osa psykologien tehtävistä muodostuu myös konsultointi-, koulutus- ja kehittämis-tehtävistä.

Psykologien vakanssien lisäksi toimialalla on 27 psykoterapeutin vakanssia, jotka on sijoitettu vauvaperhetyöhön, pariterapiapalveluihin ja perhekuntoutukseen sekä kahdeksan perheterapeutin vakanssia, jotka ovat nuorisoasemalla ja perheiden päihdekuntoutuksessa.

Psykoterapeuttivakanssien lisäksi valtaosalla psykiatria- ja päihdepalvelujen henkilöstöstä on joko psykoterapeutin ammattinimikkeeseen oikeuttava koulutus tai ammatillisena täydennyskoulutuksena muita psykoterapian menetelmäkoulutuksia. Esimerkiksi terveysasemilla työskentelevistä mielenterveys- ja päihdesairaanhoitajista yli puolet on käynyt kaupungin järjestämän lyhytpsykoterapiakoulutuksen ja muut erityyppisiä perheterapian ja kognitiivisen tai ratkaisukeskeisen psykoterapian koulutuksia. Työntekijöiden täydennyskoulutus ja työnohjaus on jatkuvaa.

Eri ammattiryhmien osaamista hyödynnetään asiakkaan hoidossa työskentelemällä asiakkaan tarpeiden perusteella kootuissa työryhmissä. Moniammatillinen työote toteutuu eri ammattiryhmien jäsenten välisenä työryhmätyönä, työparityöskentelynä, konsultaationa ja neuvontana. Moniammatillisen työn työohjeet on sisällytetty työyksiköiden prosessikuvauksiin, hoito-ohjelmiin ja hoitoketjuihin sekä työntekijöiden perehdytykseen. Myös työntekijöiden täydennyskoulutus ja työnohjaus toteutetaan usein moniammatillisesti.

Sosiaali- ja terveyslautakunta pitää tärkeänä, että Myllypuron terveysaseman kokeilun tulokset arvioidaan huolellisesti.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Matalalla kynnyksellä perustasolla toteutuva mielenterveys- ja päihdehäiriöiden varhainen tunnistaminen ja psykososiaalinen tuki ehkäisevät oireiden vaikeutumista ja kroonistumista ja ovat kustannustehokkaita interventioita.”

Käsittely

18.06.2019 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Asiassa tehtiin seuraava vastaehdotus:

25.09.2019

Vastaehdotus 1:

Jäsen Hannu Tuominen: Esitän lisättäväksi lausuntoehdotuksen viimeisen kappaleen ennen terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia jälkeen: "Lautakunta pitää tärkeänä, että Myllypuron terveysaseman kokeilun tulokset arvioidaan huolellisesti."

Kannattaja: jäsen Tapio Bergholm

Sosiaali- ja terveyslautakunnan päätös syntyi seuraavan äänestyksen pohjalta:

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 1 (jäsen Hannu Tuominen)

Jaa-äännet: 4

Sami Heistaro, Seija Muurinen, Matias Pajula, Mari Rantanen

Ei-äännet: 6

Heidi Ahola, Tapio Bergholm, Cecilia Ehrnrooth, Hannu Tuominen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Tyhjä: 3

Leo Bergman, Sandra Hagman, Karita Toijonen

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi jäsen Hannu Tuomisen vastaehdotuksen äänin 6 - 4 (tyhjää 3).

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi hyväksytyyn vastaehdotuksen osalta esittelijän ehdotuksesta poikkeavan lausunnon.

04.06.2019 Pöydälle

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Sami Keränen, ensilinjan palvelujen päällikkö, puhelin: 310 49931
sami.keranen(a)hel.fi

Mikko Tamminen, psykiatria- ja päihdepalvelujen johtaja, puhelin: 310 58655
mikko.tamminen(a)hel.fi